

EU:n epävirallinen ulkoministerikokous 29.-30.8.2025; Suomen tavoitteet

Epävirallinen ulkoministerikokous Gymnich järjestetään 29.–30.8. Kööpenhaminassa. Suomea kokouksessa edustaa ulkoministeri Elina Valtonen. Kokouksen aiheina ovat Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja Lähi-idän tilanne.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomen tavoitteena ovat mahdollisimman kattavat sektoripakotteet.

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä materiaaliapua ja humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. (UTP 41/2023, UTPJ 12/2024) Suomelle on tärkeää, että EU:n tukea Ukrainalle jatketaan riittävällä tasolla ja että tukea pystytään toimittamaan nykyistä enemmän, nopeammin ja tehokkaammin. Suomi osallistuu myös Ukrainan jälleenrakennukseen. Suomi tukee EU:n Ukraina-suunnitelman (Ukraine Plan) toimeenpanoa Ukraina-tukivälineen (Ukraine Facility) avulla. EU:n on yhdessä kumppaniensa kanssa jatkettava tukeaan myös Ukrainan energiasektorille.

Suomi tunnistaa Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset Euroopan kokonaisturvallisuudelle. Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi ja siihen kytkeytyen Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Kestävä ja oikeudenmukainen rauha edellyttää Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamista yhtäältä Ukrainalle toimitettavan aseavun ja muun tuen sekä toisaalta Venäjän taloudelliseen kykyyn vaikuttavien pakotteiden kautta. Suomi tukee Ukrainan tavoitetta kestävästä ja oikeudenmukaisesta, YK:n peruskirjan sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesta rauhasta.

Suomi jatkaa rauhan edistämistä eri vaiheissa: ennen neuvotteluja, tulitauon aikana ja rauhanneuvottelujen yhteydessä. Ukrainan ja Euroopan on oltava mukana omaa turvallisuuttaan koskevissa keskusteluissa. Sodan lopputulos vaikuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti Euroopan ja transatlanttiseen turvallisuuteen.

Suomi on valmis tukemaan ja pyrkii hyödyntämään mahdollisia uusia yhteishankinta- ja rahoitusjärjestelmiä Ukrainan tukemiseksi niin EU:n kuin Naton yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti aloitteisiin yhteistoiminnan lisäämiseksi Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa. (UJ 47/2023) Suomi ottaa huomioon myös Naton Haagin huippukokouksen julistuksen, jossa liittolaiset antoivat sitoumuksen Ukrainan tuen jatkamisesta ja tuen sisällyttämisestä sovittuun puolustusmenotavoitteeseen.

Suomi tukee Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen perustan (European Defence Technological and Industrial Base, EDTIB) vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023) Kehittämisessä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana, että oman puolustuksen vahvistaminen, huomioiden samalla transatlanttisen yhteistyön merkitys. Suomen tavoite on, että unioniin luodaan puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. (U 30/2024 vp)

Suomi tukee vahvasti Euroopan rauhanrahaston (European Peace Facility, EPF) käyttöä ja lisäpääomittamista Ukrainan tukemiseksi. EPF:n tulee tukea Ukrainan tarpeita vastaavan avun toimittamista mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti, ja myös tukimuotoja ja korvauserusteita tulisi arvioida tästä näkökulmasta. (EU/354/2023-UM-52)

Suomi tukee EUMAM Ukraine -operaation mandaatin jatkamista Ukrainan asevoimien tukemiseksi. Suomi tukee operaation mandaatin kehittämistä lisäämällä siihen maininnan neuvonantopilarista Ukrainan puolustussektorireformin tukemiseksi sekä EUMAM Ukraine –operaation koordinaatio- ja yhteisyksikön (EUMAM Forward Coordination and Liaison Cell) perustamisesta Kiovaan. Operaation mandaatin kehittämisellä vastataan paremmin Ukrainan muuttuviin tarpeisiin. (EU/920/2024-UM-3)

Suomi tukee EU:n lisäpakotteiden asettamista varjolaivastoa ja sen taustalla toimivia tahoja kohtaan sekä muita mahdollisia samanmielisten maiden yhteisiä toimia (kuten vakuutustarkastukset), joilla pyritään puuttumaan varjolaivastoon. (EU/630/2025-TEM-3)

Suomi tukee Ukrainan turvallisuusjärjestelyitä koskevaa valmistelutyötä EU:ssa, mukaan lukien unionin oma panos Ukrainan turvallisuuden varmistamiseksi. Suomi katsoo, että EU:n on sitouduttava kantamaan merkittävä vastuu Ukrainan pitkän aikavälin tukijana. (EU/307/2025-UM-18)

Suomi yhtyy komission suositukseen, että mikäli Ukraina täyttää ehdot, voidaan ensimmäisiä neuvotteluklustereita avata mahdollisimman pian vuonna 2025. (E 66/2024 vp)

Suomi edellyttää, että Venäjän vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu. (VNS 3/2024 vp) Suomi edistää kansainvälisiä toimia vastuuvelvollisuuden varmistamiseksi Ukrainaan kohdistuneesta hyökkäysrikoksesta sekä hyökkäyssodan yhteydessä tehdyistä muista kansainvälisen oikeuden vastaisista rikoksista.

Suomi suhtautuu rakentavasti pyrkimyksiin käyttää Venäjän keskuspankin pysäytettyjä varoja Ukrainan tukemiseksi. Ensisijaisena vaihtoehtona Suomi kannattaa ja edistää malleja, joissa varojen käyttö sidotaan Venäjän korvausvelvoitteen täyttämiseen. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että pysäytettyjen varojen pääoman mahdollista käyttöönottoa edistettäisiin Venäjän korvausvelvollisuuteen kytketynä siten, että kyseisiä varoja käytettäisiin esimerkiksi perusteilla olevan kansainvälisen Ukrainan vaa-dekomission määräämien korvausten maksamiseen. (EU/646/2025/UM-1).

Suomi pitää tärkeänä, että EU:ssa ja G7:ssä löydetään ratkaisu Venäjän jäädytettyjen varojen hyödyntämisestä Ukrainan tukemiseksi kansainvälisen oikeuden mukaisella tavalla. Suomi edistää aktiivisesti asian jatkotyöstöä niin EU:n kuin muidenkin kansainvälisten kumppanien kanssa. (VNS (3/2024 vp) EU:n toimet tulee valmistella siten, että ne ovat kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden mukaisia. Jäsenmaiden tulee pyrkiä yhtenäiseen näkemykseen toimien oikeudellisesta perustelusta (UTP 12/2024 vp). EU:n kanta on perusteltava huolellisesti myös laajemmin kansainvälisen yhteisön piirissä (EU/646/2025/UM-1).

Suomi katsoo, että pysäytettyjen varojen pääoman mahdolliseen käyttöönottoon liittyvät oikeudelliset, taloudelliset ja poliittiset riskit on arvioitava jatkovalmistelussa huolellisesti yhdessä kumppanimaiden ja liittolaisten kanssa (EU/646/2025/UM-1).

Lähi-idän tilanne

Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi Lähi-itään. Tämä on tarpeen myös laajempien kansainvälisten jännitteiden purkamiseksi. (VNS 3/2024 vp) EU:n on kaikilla toimillaan edistettävä rauhaa, vakautta ja siviilien suojelua Lähi-idässä. EU:n tuki kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamiselle ja siviilien suojelulle on keskeistä. EU:n tulee edistää kansainvälisen oikeuden mukaisia ratkaisuja alueen konflikteihin.

EU:n on tuettava kaikin tavoin tulitauon aikaansaamista Gazassa sekä neuvotteluja panttivankien vapauttamiseksi ja sodan lopettamiseksi. On tärkeää pyrkiä sopimukseen, joka toimii pohjana Gazan vakauttamiselle ja jälleenrakentamiselle sekä askeleena kohti kestäväää rauhaa Israelin ja palestiinalaisten välille. Suomi tukee EUBAM Rafah -operaatiota osana EU:n tukea tulitauon toimeenpanolle tilanteen mahdollistaessa operaation toiminnan.

Gaza on keskeinen osa Palestiinalaisaluetta, ja EU:n on edistettävä sen tulevaisuuden ratkaisemista kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Gazan aluetta ei tule pienentää, eikä sen väestöä pakottaa siirtymään pois alueelta. EU:n tulee tarkastella avoimesti Arabimaiden Gazan tulevaisuutta ja jälleenrakennusta koskevia suunnitelmia ja ehdotuksia. Suomi tukee EUPOL COPPS -operaation työtä Palestiinalaisalueen turvallisuus- ja oikeussektoreiden uudistamiseksi.

EU:n tulee edistää voimakkaasti humanitaarisen avun perillepääsyä koko Gazan alueella ja tuomita humanitaaristen periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden vastaiset toimet, kuten avustuskuljetusten estäminen ja avun jakelun militarisointi. EU:n tulee vaatia, että Israel noudattaa kansainvälisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan, mukaan lukien suojella siviilejä ja humanitaarista avustushenkilöstöä sekä varmistaa nopea ja esteetön humanitaarisen avun pääsy Gazaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. EU:n on tuettava YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestö UNRWA:n edellytyksiä toimia mandaattinsa mukaisesti Gazassa ja Länsirannalla ml. Itä-Jerusalem. EU:n on tuettava alueella toimivien järjestöjen, kuten UNRWA, Punainen Risti/Puolikuu ja WFP, mahdollisuuksia toimittaa humanitaarista apua paikalliselle väestölle.

Suomi on pitänyt tärkeänä UNRWA:n riskienhallinnan vahvistamista ja on myös suunnannut omaa tukeaan UNRWA:lle tähän tarkoitukseen. Kaikki terrorismisyytökset on otettava vakavasti ja selvitettävä.

EU:n tulee jatkaa vahvaa tukeaan palestiinalaishallinnolle sekä edellyttää siltä tarvittavia reformeja. EU:n tulee jatkossakin vaatia Israeliilta palestiinalaishallinnolle kuuluvien tulli- ja verotulojen maksamista.

EU:n tulee tukea Länsirannan vakautta konkreettisoin toimin. Suomi pitää tärkeänä, että EU kiinnittää huomiota Israelin syveneisiin miehitystoimiin Länsirannalla, sekä reagoi konkreettisoin toimin voimakkaasti lisääntyneeseen väkivaltaan palestiinalaista siviiliväestöä kohtaan. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita väkivaltaisille siirtokuntalaisille. (UTPJ 11/2024)

Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita Israeliin kohdistuneeseen terroristiseen hyökkäykseen osallistuneille Hamasiin liittyville ryhmille. (UTPJ 8/2024) EU on tuominnut Hamasin ja muiden ryhmittymien 7.10.2023 tekemät hyökkäykset jyrkästi.

Suomi tukee kansainvälisten itsenäisten ja riippumattomien tuomioistuimien (mm. ICC, ICJ) työtä. EU:n toimissa tulee huomioida Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) pidätysmääräykset, Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) 19.7.2024 antama neuvova lausunto, jossa tuomioistuin totesi Israelin

läsnäolon miehitetyllä Palestiinalaisalueella laittomaksi, sekä ICJ:n antamat, Gazan tilannetta koskevat väliaikaisten turvaamistoimien määräykset, jotka sitovat kyseisen oikeudenkäynnin osapuolia oikeudellisesti. Suomi tukee selvityksen laatimista EU-tasolla neuvovan lausunnon vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä.

EU:n tulee edistää kansainvälisesti hyväksytyjen parametrien mukaista ja osapuolten kesken neuvoteltua kahden valtion mallia ratkaisuksi Israelin ja palestiinalaisten konfliktiin yhteistyössä alueen maiden, Yhdysvaltojen sekä muiden keskeisten kansainvälisten kumppaneiden kanssa ml. New Yorkissa syyskuussa 2024 perustetun liittouman kautta sekä New Yorkissa 28.-30.7.2025 järjestetyn korkean tason rauhankonferenssin jatkotyön puitteissa.

Suomelle on tärkeää EU:n johdonmukainen suhtautuminen eri konflikteihin ja niihin liittyviin kansainvälisen oikeuden kysymyksiin.

Asialista:

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa
Lähi-idän tilanne

s. 6

s. 12

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ASO-30 Jyrki Terva

18.08.2025

Asia

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa

Kokous/tapaaminen

EU:n ulkoministerien epävirallinen Gymnich-kokous 29.-30.8.2025 Kööpenhaminassa

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jyrki Terva, ASO-30, jyrki.terva@gov.fiEmmi Mäkelä, EUA-50, emmi.m.e.makela@gov.fiLotta Mäkelä, KEO-70, lotta.makela@gov.fiMarja Hopia, OIK-10, marja.hopia@gov.fiHeikki Karhu, POL-10, heikki.karhu@gov.fiMaria Hyvönen, OIK-50, maria.hyvonen@gov.fiTarja Långström, OIK-10, tarja.langstrom@gov.fiTapio Rantanen, VNEUS, tapio.rantanen@gov.fi**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

EU:n ulkoministerien epävirallisessa Gymnich-kokouksessa 29.–30.8. on esillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, erityisesti paineen kasvattaminen Venäjää kohtaan ml. pakotteiden ja varjolaivastoon kohdistuvien toimien kautta sekä Venäjän keskuspankin pysäytetyt varat.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Ukrainalle annettavaan tukeen on määritelty muun muassa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja seuraavissa asiakirjoissa: UTP 32/2022 vp, VNS 17/2022 vp, U 87/2022 vp, E17/2023 vp, UTP 41/2023 vp.; UTPJ 12/2024 vp., UJ47/2023, E52/2023 vp., E 31/2024 vp, UTP 12/2024, UTP 7/2025 vp.

Suomen kantoja liittyen Venäjän keskuspankin pysäytettyihin varoihin on määritelty valtioneuvoston selvityksissä UTP 54/2023 vp, UTP 12/2024 vp, UTPJ 31/2024 vp sekä U 49/2024 vp. Lisäksi kantoja Ukrainan tukivälineeseen on määritelty valtioneuvoston selvityksissä E 17/2023 vp ja U 36/2023 vp sekä Venäjään kohdistettuihin pakotteisiin UTP-selvityksissä (UTPJ 59/2022 vp ja UTPJ 2/2024 vp sekä UTPJ 17/2024 vp) sekä Ukrainan rahoitukseen ennakkovaikeuttamisena EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehukseen (2028-) liittyen (E 31/2024 vp).

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukraina. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomen tavoitteena ovat mahdollisimman kattavat sektoripakotteet.

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä materiaaliapua ja humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. (UTP 41/2023, UTPJ 12/2024) Suomelle on

tärkeää, että EU:n tukea Ukrainalle jatketaan riittävällä tasolla ja että tukea pystytään toimittamaan nykyistä enemmän, nopeammin ja tehokkaammin. Suomi osallistuu myös Ukrainan jälleenrakennukseen. Suomi tukee EU:n Ukraina-suunnitelman (*Ukraine Plan*) toimeenpanoa Ukraina-tukivälineen (*Ukraine Facility*) avulla. EU:n on yhdessä kumppaniensa kanssa jatkettava tukeaan myös Ukrainan energiasektorille.

Suomi tunnistaa Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset Euroopan kokonaisturvallisuudelle. Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi ja siihen kytkeytyen Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Kestävä ja oikeudenmukainen rauha edellyttää Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamista yhtäältä Ukrainalle toimitettavan aseavun ja muun tuen sekä toisaalta Venäjän taloudelliseen kykyyn vaikuttavien pakotteiden kautta. Suomi tukee Ukrainan tavoitetta kestävästä ja oikeudenmukaisesta, YK:n peruskirjan sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesta rauhasta.

Suomi jatkaa rauhan edistämistä eri vaiheissa: ennen neuvotteluja, tulitauon aikana ja rauhanneuvottelujen yhteydessä. Ukrainan ja Euroopan on oltava mukana omaa turvallisuuttaan koskevista keskusteluista. Sodan lopputulos vaikuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti Euroopan ja transatlanttiseen turvallisuuteen.

Suomi on valmis tukemaan ja pyrkii hyödyntämään mahdollisia uusia yhteishankinta- ja rahoitusjärjestelmiä Ukrainan tukemiseksi niin EU:n kuin Naton yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti aloitteisiin yhteistoiminnan lisäämiseksi Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa. (UJ 47/2023) Suomi ottaa huomioon myös Naton Haagin huippukokouksen julistuksen, jossa liittolaiset antoivat sitoumuksen Ukrainan tuen jatkamisesta ja tuen sisällyttämisestä sovittuun puolustusmenotavoitteeseen.

Suomi tukee Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen perustan (*European Defence Technological and Industrial Base*, EDTIB) vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023) Kehittämisessä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana, että oman puolustuksen vahvistaminen, huomioden samalla transatlanttisen yhteistyön merkitys. Suomen tavoite on, että unioniin luodaan puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. (U 30/2024 vp)

Suomi tukee vahvasti Euroopan rauhanrahaston (European Peace Facility, EPF) käyttöä ja lisäpääomittamista Ukrainan tukemiseksi. EPF:n tulee tukea Ukrainan tarpeita vastaavan avun toimittamista mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti, ja myös tukimuotoja ja korvauserusteita tulisi arvioida tästä näkökulmasta. (EU/354/2023-UM-52)

Suomi tukee EUMAM Ukraine -operaation mandaatin jatkamista Ukrainan asevoimien tukemiseksi. Suomi tukee operaation mandaatin kehittämistä lisäämällä siihen maininnan neuvonantopilarista Ukrainan puolustussektorireformin tukemiseksi sekä EUMAM Ukraine -operaation koordinaatio- ja yhteisyksikön (EUMAM Forward Coordination and Liaison Cell) perustamisesta Kiovaan. Operaation mandaatin kehittämisellä vastataan paremmin Ukrainan muuttuviin tarpeisiin. (EU/920/2024-UM-3)

Suomi tukee EU:n lisäpakotteiden asettamista varjolaivastoa ja sen taustalla toimivia tahoja kohtaan sekä muita mahdollisia samanmielisten maiden yhteisiä toimia (kuten vakuutustarkastukset), joilla pyritään puuttumaan varjolaivastoon. (EU/630/2025-TEM-3)

Suomi tukee Ukrainan turvallisuusjärjestelyitä koskevaa valmistelutyötä EU:ssa, mukaan lukien unionin oma panos Ukrainan turvallisuuden varmistamiseksi. Suomi katsoo, että EU:n on sitouduttava kantamaan merkittävä vastuu Ukrainan pitkän aikavälin tukijana. (EU/307/2025-UM-18)

Suomi yhtyy komission suositukseen, että mikäli Ukraina täyttää ehdot, voidaan ensimmäisiä neuvotte-luklustereita avata mahdollisimman pian vuonna 2025. (E 66/2024 vp)

Suomi edellyttää, että Venäjän vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu. (VNS 3/2024 vp) Suomi edistää kansainvälisiä toimia vastuu-velvollisuuden varmistamiseksi Ukrainaan kohdistuneesta hyökkäysrikoksesta sekä hyökkäyssodan yh-teydessä tehdyistä muista kansainvälisen oikeuden vastaisista rikoksista.

Suomi suhtautuu rakentavasti pyrkimykseen käyttää Venäjän keskuspankin pysäytettyjä varoja Ukrainan tukemiseksi. Ensisijaisena vaihtoehtona Suomi kannattaa ja edistää malleja, joissa varojen käyttö sido-taan Venäjän korvausvelvoitteen täyttämiseen. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että pysäytettyjen varojen pääoman mahdollista käyttöönottoa edistettäisiin Venäjän korvausvelvollisuuteen kytkettynä si-ten, että kyseisiä varoja käytettäisiin esimerkiksi perusteilla olevan kansainvälisen Ukrainan vaadeko-mission määäämien korvausten maksamiseen. (EU/646/2025/UM-1).

Suomi pitää tärkeänä, että EU:ssa ja G7:ssä löydetään ratkaisu Venäjän jäädytettyjen varojen hyödyntä-misestä Ukrainan tukemiseksi kansainvälisen oikeuden mukaisella tavalla. Suomi edistää aktiivisesti asian jatkotyöstöä niin EU:n kuin muidenkin kansainvälisten kumppanien kanssa. (VNS (3/2024 vp) EU:n toimet tulee valmistella siten, että ne ovat kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden mukaisia. Jä-senmaiden tulee pyrkiä yhtenäiseen näkemykseen toimien oikeudellisesta perustelusta (UTP 12/2024 vp). EU:n kanta on perusteltava huolellisesti myös laajemmin kansainvälisen yhteisön piirissä (EU/646/2025/UM-1).

Suomi katsoo, että pysäytettyjen varojen pääoman mahdolliseen käyttöönottoon liittyvät oikeudelliset, taloudelliset ja poliittiset riskit on arvioitava jatkovalmistelussa huolellisesti yhdessä kumppanimaiden ja liittolaisten kanssa (EU/646/2025/UM-1).

3. NEUVOTTELUTILANNE

Keskustelussa keskeiset elementit ovat todennäköisesti ajankohtainen tilanne ja EU:n konkreettiset toi-met, paineen vahvistaminen Venäjää kohtaan mukaan lukien pakotteet ja varjolaivaston vastaiset toimet sekä Venäjän pysäytetyt varat.

Vahvan tuen jatkaminen Ukrainalle eri työlinjoilla sekä paineen lisääminen Venäjää kohtaan ovat olleet esillä ulkoministerien keskusteluissa viimeisimmäksi EU-ulkoministerien epävirallisessa videokonfe-renssissa 11.8.2025 ja ulkoasiainneuvostossa 15.7.2025. EU-johtajat, pl. Unkari, antoivat Ukrainan ti-lanteesta julkilausuman 12.8.2025.

4. TAUSTA

Rintamalla aloite on pysynyt Venäjällä ja se on kyennyt etenemään paikallisesti. Kesän aikana Venäjä on jatkanut Ukrainan siviilikohteisiin tuhoisia ilmahyökkäyksiä. Ukraina on tehnyt lennokeilla merkit-täviä vastaiskuja Venäjällä sijaitseviin sotilaallisiin kohteisiin. Ukrainassa arvioidaan olevan n. 12,7 mil-joonaa ihmistä (n. 36 % väestöstä) humanitaarisen avun ja suojelun tarpeessa vuonna 2025, joista suurin osa on naisia, lapsia, vanhuksia sekä vammaisia henkilöitä.

Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa siviileihin ja siviili-infrastruktuuriin etulinjan alueilla sekä kaupunki-keskuksissa. Erityisesti etulinjan alueilla Venäjän lisääntyneet iskut ovat heikentäneet elintarvikkeiden, veden, sähkön, kaasun, terveydenhuollon ja muiden välttämättömien palvelujen saatavuutta, jonka

seurauksena siviilit joutuvat turvautumaan merkittävästi humanitaariseen apuun selviytyäkseen. Energiainfrastruktuuriin kohdistuneet tuhot lisäävät siviilien haasteita.

Ukraina ja Venäjä ovat viime kuukausina käyneet Yhdysvaltain kanssa ja sen välityksellä neuvotteluita tulitauosta ja muista kysymyksistä. Presidentit Trump ja Putin tapasivat 15.8. Alaskassa. Trump kommentoi tapaamista onnistuneeksi, vaikkei yksimielisyyttä saavutettu kaikista hänen toivomistaan asialkohdista. Trump ja Zelenskyi tapasivat Valkoisessa talossa maanantaina 18.8. Keskusteluun osallistuvat myös eurooppalaiset johtajat ja lisäksi Trump keskusteli Putinin kanssa puhelimesta. Osapuolet vahvistivat yhteisen näkemyksensä Ukrainan tarvitsemista turvatakuista, jonka yksityiskohdista tullaan sopimaan pian. Trumpin mukaan Putin on ilmaissut valmiutensa tavata Zelenskyin lähiaikoina. Zelenskyi on viestittänyt olevansa valmis kahdenvälisiin neuvotteluihin Putinin kanssa.

Eurooppalaiset johtajat ovat korostaneet Euroopan ja Ukrainan osallistumista Ukrainaa koskeviin neuvotteluihin. Ennen Alaskaa Saksan liittokansleri Merzin aloitteesta järjestetyssä eurooppalaisten johtajien ja Zelenskyin välisessä keskustelussa linjattiin viidestä periaatteesta, joista länsi ja Ukraina tulevat pitämään kiinni. Presidentti Zelenskyille Ukrainan täysi itsemääräämisoikeus ja kansainvälisesti tunnustettujen rajojen koskemattomuus on neuvottelujen ehdoton lähtökohta. Euroopan johtajat painottavat myös tulitauon välttämättömyyttä. Zelenskyi vaatii konkreettisia ja uskottavia turvallisuustakuita sekä Ukrainan osallisuutta sitä koskeviin neuvotteluihin.

Ukrainan ja Venäjän delegaatiot ovat tavanneet Istanbulissa 16.5., 2.6. ja 23.7. ja maat ovat julkistaneet omat ehtonsa tulitauon aikaan saamiseksi. Venäjä on pitänyt kiinni maksimalistisista vaatimuksistaan. Ukraina taas on toistuvasti osoittanut halunsa kestävään rauhaan sekä valmiutensa neuvotella aidosti ehdottomasta tulitauosta. Neuvotteluissa on päästy sopuun vain vankien- ja kaatuneiden vaihdosta.

Eurooppa-neuvosto käsitteli kokouksissaan maalis- ja kesäkuussa EU:n tuen lisäämistä Ukrainalle sekä lisäinvestointeja Euroopan puolustamiseen. Kokousten yhteydessä Eurooppa-neuvoston päätelmien rinnalla julkaistiin Ukrainaa koskevat 26 jäsenvaltion tukemat kirjaukset. Suomen aloitteesta Euroopan komissiota on pyydetty nopeuttamaan Ukrainalle jo päätetyn tuen maksamista. Lisäksi on hyväksytty Suomen aloitteesta Ukrainan tukivälineen monipuolisempi käyttäminen Ukrainan tuen kasvattamiseksi. Sotilaallisen tuen jatkuminen vahvistaa Ukrainan asemaa myös keskusteluissa tulitauosta tai sodan päättämisestä.

EU:n 19. pakotepakettia valmistellaan ja viimeisin 18. pakotepaketti hyväksyttiin 18.7 vastauksena Venäjän hyökkäyssodan jatkumiselle. Paketti sisälsi merkittäviä Venäjän varjolaivaston vastaisia toimia. Tällä hetkellä EU-pakotteiden piiriin on listattu yhteensä 444 varjoalusta. Lisäksi pakotteita on asetettu muille toimijoille, jotka tukevat varjoalusten toimintaa. EU alensi myös venäläisen raakaöljyn hintakattoa. Myös Yhdysvallat on uhannut Venäjää lisäpakotteilla ja tulleilla, jos Venäjä ei suostu tulitaukoon.

Suomi on kannattanut jo aiemmin voimaan tulleita, sekä heinäkuussa 2025 voimaantulleita tietyille venäläisille tuotteille asetettavia lisätuontitulleja (U 22/2024 vp sekä U 14/2025 vp). Tuontitullien tuotekatteen laajentaminen hillitsisi EU-toimijoiden tuontihalukkuutta Venäjältä, mikä vähentäisi Venäjän vientituloja. Suomi oli mukana marraskuussa 2024 Ruotsin aloitteesta laaditussa kauppaministerien kirjeessä, jossa komissiolta pyydettiin ehdotuksia lisätulleista. Jatkona tälle Suomi on toimittanut toukokuun 2025 alussa jäsenmaille paperin, jossa korostetaan Venäjän tuloja vähentävien lisätoimien tarvetta.

Suomi osallistuu aktiivisesti ns. halukkaiden koalition työhön. Päämiehet yhdessä Ukrainan kanssa keskustelivat tiestä kohti kestävää ja oikeudenmukaista rauhaa Pariisissa 27.3. ja puolustusministerit 10.4. Ukraina, Ranska, Iso-Britannia, Saksa ja Yhdysvallat jatkoivat keskustelua huhtikuussa Pariisissa ja Lontoossa. 10.5. Kiovassa pidettiin halukkaiden koalition päämieskokous Iso-Britannian, Ranskan, Saksan ja Puolan johtajien vierailun yhteydessä muiden jäsenten osallistuessa etänä. Halukkaiden koalitio kokoontui virtuaalisesti päämiestasolla 10.7. ja 17.8. Suomea kokouksessa edusti TP Stubb.

Elokuun alkupuoliskolla yhteydenpito Ukrainan, muutaman eurooppalaisen maan, EU:n ja Naton välillä, osin myös yhdessä Yhdysvaltojen kanssa, on ollut hyvin tiivistä sekä päämiestasolla että kansallisten turvallisuusneuvonantajien kesken. Suomi (TP Stubb) on ollut tässä maajoukossa mukana. Saksan liittokansleri Friedrich Merz kutsui 13.8. koolle etäkokouksen, johon osallistuivat päämiestasolla presidentti Zelenskyin lisäksi Saksa, Britannia, Ranska, Italia, Puola ja Suomi sekä Nato ja EU. Sisäisen valmistelukeskustelun jälkeen keskustelua jatkettiin yhdessä Yhdysvaltojen presidentti Trumpin kanssa. Tuon keskustelun perusteella Yhdysvaltojen, Ukrainan ja Euroopan odotukset ja tavoitteet Alaskassa 15.8. pidettyyn Yhdysvaltojen ja Venäjän presidenttien tapaamiseen olivat pitkälti yhtenevät: tarvitaan ehdoton tulitauko, Ukrainaa koskevista asioista ei voi neuvotella ilman Ukrainaa. Tämä tilannekuva jaettiin 13.8. niin ikään etäyhteyksin päämiestasolla kokoontuneelle halukkaiden koalitiolle.

EU ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet tukemaan Ukrainaa sotilaallisesti sekä Euroopan rauhanrahaston ja EUMAM Ukraine -operaation kautta, että kahdenvälisesti. Lokakuun 2024 laajentumispaketissa komissio toivotti tervetulleeksi neuvotteluklustereiden avaamisen fundamentaali-klusterista aloittaen Ukrainan EU-jäsenyysneuvotteluissa 2025 niin pian kuin mahdollista. Heinäkuuhun 2025 mennessä EU:n ja jäsenmaiden yhteenlaskettu tuki Ukrainaan oli noin 165 miljardia euroa.

EUMAM Ukraine -operaation strategisena tavoitteena on edistää koulutuksella Ukrainan asevoimien sotilaallisen kyvykkyyden lisäämistä. Operaatio toimii EU:n alueella. EUMAM-operaation mandaattia on jatkettu 15.11.2026 saakka. Suomi osallistuu EUMAM-operaatioon tällä hetkellä noin 50 sotilaalla. Suomi tukee myös EU:n siviilikriisinhallinnan European Union Advisory Mission (EUAM) Ukraine -operaatiota tällä hetkellä vajaalla 20 asiantuntijalla. EU:ssa varaudutaan mahdollisiin muutoksiin YTPP-operaatioiden mandaateissa Ukrainan tilanteen muuttuessa.

Euroopan ulkosuhdehallinto ehdotti 20.6., että EU:n kolmea merellistä YTPP-operaatiota (EUNAVFOR MED IRINI, EUNAVFOR Atalanta, EUNAVFOR Aspides) käytettäisiin varjolaivastoa koskevassa tiedonkeruussa ja valvonnassa operaatioiden toiminta-alueilla. Kerättyä tietoa hyödynnettäisiin pakotteita koskevassa päätöksenteossa. Aspides- ja IRINI- operaatioiden mandaatteihin kuuluu merellisen tilannekuvan ylläpitämisen tehtävä, jonka kautta operaatiot voivat toteuttaa tiedonkeruuta ja valvontaa Venäjän varjolaivastoista. Atalanta-operaation mandaattiin lisättiin vastaava merellisen tilannekuvan ylläpitämisen tehtävä neuvoston päätöksellä 18.7.

Osana EU:n monivuotisen rahoituksen 2021–2027 välitarkistuksen kokonaisuutta sovittiin 1.2.2024 Eurooppa-neuvostossa 50 miljardin euron suuruudesta Ukraina-tukivälineestä, josta 17 miljardia euroa on avustusmuotoista rahoitustukea ja 33 miljardia lainamuotoista rahoitustukea. Tuki edellyttää Ukrainan edistymistä sekä EU-jäsenyysvalmisteluissa että muissa sovituissa uudistuksissa. Presidentti Zelenskyi allekirjoitti 22.7. lakimuutoksen, joka olisi merkittävästi vaarantanut korruptionvastaisten lainvalvontaviranomaisten – Ukrainan kansallisen korruptionvastaisten viraston (NABU) ja erikoistuneen korruptionvastaisten syyttäjävirston (SAPO) – riippumattomuutta. Lakia perusteltiin pyrkimyksellä kitkeä virastojen Venäjä-yhteyksiä. Useat Ukrainan tukijoista, mukaan lukien Suomi ilmaisi huolensa lain seurauksista. Laki kuitenkin korvattiin 31.7. korruptionvastaisten toimijoiden itsenäisyyden paremmin huomioivalla lailla sen herätettyä laajaa kansallista ja kansainvälistä huolta Ukrainan sitoutumisesta oikeusvaltion ja hyvän hallinnon vahvistamiseen.

Euroopan rauhanrahastossa (EPF) on allokoitu avustustoimipäätöksiä Ukrainan tukemiseksi noin 6,6 miljardin euron edestä, joista ei ole saatu aikaan neuvoston päätöstä. Varojen käyttämiseksi on esitetty avustustoimien lisäksi muita rahoitusratkaisuja. Keskustelut ovat neuvostossa kesken.

Venäjän keskuspankin Euroopassa sijoitettuna olevat varat ovat olleet pysäytettynä Venäjän täysimittaisen hyökkäyssodan alkamisesta alkaen. Varojen pysäyttämistä säädetään rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta annetussa neuvoston päätöksessä 2014/512/YUTP ja neuvoston asetuksessa (EU) n:o 833/2014 (ns. sektoripakotteet). Neuvoston päätös on tällä hetkellä voimassa 31.1.2026 saakka. Neuvosto päättää pakotteiden voimassaolon jatkamisesta kuuden kuukauden välein.

EU:n neuvosto päätti 28.10.2024 uuden Ukrainan lainayhteistyömekanismin (*Ukraine Loan Cooperation Mechanism*) perustamisesta ja EU:n makrotaloudellisen rahoitusavun (*macro-financial assistance*, MFA) myöntämistä Ukrainalle. Yhteistyömekanismi rakentuu pysäytettyjen Venäjän keskuspankin varojen generoimien ylimääräisten tuottojen varaan. Yhteistyömekanismin myötä tulevat ylimääräiset tuotot hyödynnetään ohjaamalla ne G7-maiden Ukrainalle myöntämien yhteensä \$50 miljardin arvoisten lainojen takaisinmaksuun. EU ja Yhdysvallat ovat molemmat sitoutuneet lainayhteistyömekanismiin \$20 miljardin (€18,1 miljardin) osuuksilla. Jäljelle jäävän \$10 miljardin osuuden kattavat Britannia, Japani ja Kanada. EU:ssa on joulukuun 2024 jälkeen käyty myös keskustelua, tulisiko pysäytettyjen varojen pääomaa käyttää Ukrainan tukemiseksi. Lisäksi osa kertyneistä tuotoista on aiemmin päätetty ohjata Euroopan rauhanrahaston kautta Ukrainalle annettavaan aseelliseen tukeen.

EU:n ja kumppanimaiden piirissä on pysäytettyjen varojen tuottoihin liittyvien toimien rinnalla pohdittu myös pysäytettyjen varojen pääoman käyttämistä Ukrainan tukemiseksi. Eurooppa-neuvosto on toisistaan vahvistanut päätelmissään, että EU:n lainsäädännön mukaisesti Venäjän varojen olisi pysäyttävä pysäytettyinä, kunnes Venäjä lopettaa hyökkäyssotansa Ukrainaa vastaan ja korvaa sille sodan aiheuttamat vahingot. EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja on pyrkinyt edistämään keskustelua pysäytettyjen keskuspankkivarojen käyttämisestä Ukrainan tukemiseksi.

Kattavan vastuuvuorollisuuden toteuttamiseksi Venäjän hyökkäyssodasta perusteilla on Ukrainaan kohdistuvaa hyökkäysrikosta käsittelevä erityistuomioistuimien ja kansainvälinen korvausmekanismi. Oikeudellista vastuuta hyökkäysrikoksesta edistävä ydinryhmä on keuhällä 2025 saanut valmiiksi asiakirjat, joilla erityistuomioistuimien on tarkoitus perustaa ja perustaminen on vahvistettu poliittisella tasolla Lvi-vissä toukokuussa. Tuomioistuimen perustamiseen liittyvän sopimuskokonaisuuden valmistelu jatkuu nyt Euroopan neuvoston puitteissa ja kansallisesti. Korvausmekanismin osalta sen ensimmäinen osa eli vahinkoja koskevia vaateita ja todisteita tallettava rekisteri on jo aloittanut toimintansa Euroopan neuvoston puitteissa. Mekanismin toisesta osasta eli korvausvaateita arvioivan ja niistä päättävän vaadekomission perustamissopimuksesta on tarkoitus käydä neuvottelut kuluvan vuoden aikana; ensimmäiset neuvottelukierrokset on pidetty keuhällä ja kesällä ja seuraava järjestetään syyskuussa.

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ALA-10 Anna Hakala

11.8.2025

Asia

Lähi-idän tilanne

Kokous/tapaaminen

EU:n ulkoministerien epävirallinen Gymnich-kokous 29.-30.8.2025

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hannu Heinonen, UM, ALA-10

Anna Hakala, UM, ALA-10

Tarja Långström, UM, OIK-10

Johanna Lahti, UM, OIK-20

Sini Kuutamo, UM, KEO-70

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

EU:n ulkoministerien epävirallisessa Gymnich-kokouksessa 29.-30.8.2025 esillä on Lähi-idän tilanne, erityisesti Israel/Gaza.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Lähi-idän tilanteeseen on määritelty muun muassa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja seuraavissa asiakirjoissa: UTP 1/2024 vp, UTPJ 11/2024 vp, UTPJ 8/2024. Tavoitemuistion kokouskohtaiset tavoitteet on kirjattu aiempien Lähi-idän tilannetta koskevien tavoitemuistioden mukaisesti sovittaen niitä ajankohtaiseen tilanteeseen.

Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi Lähi-itään. Tämä on tarpeen myös laajempien kansainvälisten jännitteiden purkamiseksi. (VNS 3/2024 vp)

EU:n on kaikilla toimillaan edistettävä rauhaa, vakautta ja siviilien suojelua Lähi-idässä. EU:n tuki kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamiselle ja siviilien suojelulle on keskeistä. EU:n tulee edistää kansainvälisen oikeuden mukaisia ratkaisuja alueen konflikteihin.

EU:n on tuettava kaikin tavoin tulitauon aikaansaamista Gazassa sekä neuvotteluja panttivankien vapauttamiseksi ja sodan lopettamiseksi. On tärkeää pyrkiä sopimukseen, joka toimii pohjana Gazan vakauttamiselle ja jälleenrakentamiselle sekä askeleena kohti kestävästä rauhaa Israelin ja palestiinalaisten välille. Suomi tukee EUBAM Rafah -operaatiota osana EU:n tukea tulitauon toimeenpanolle tilanteen mahdollistaessa operaation toiminnan.

Gaza on keskeinen osa Palestiinalaisaluetta, ja EU:n on edistettävä sen tulevaisuuden ratkaisemista kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Gazan aluetta ei tule pienentää, eikä sen väestöä pakottaa siirtymään pois alueelta. EU:n tulee tarkastella avoimesti Arabimaiden Gazan tulevaisuutta ja jälleenrakennusta koskevia suunnitelmia ja ehdotuksia. Suomi tukee EUPOL COPPS -operaation työtä Palestiinalaisalueen turvallisuus- ja oikeussektoreiden uudistamiseksi.

EU:n tulee edistää voimakkaasti humanitaarisen avun perillepääsyä koko Gazan alueella ja tuomita humanitaaristen periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden vastaiset toimet, kuten avustuskuljetusten estäminen ja avun jakelun militarisointi. EU:n tulee vaatia, että Israel noudattaa kansainvälisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan, mukaan lukien suojella siviilejä ja humanitaarista avustushenkilöstöä sekä

varmistaa nopea ja esteetön humanitaarisen avun pääsy Gazaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. EU:n on tuettava YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestö UNRWA:n edellytyksiä toimia mandaattinsa mukaisesti Gazassa ja Länsirannalla ml. Itä-Jerusalem. EU:n on tuettava alueella toimivien järjestöjen, kuten UNRWA, Punainen Risti/Puolikuu ja WFP, mahdollisuuksia toimittaa humanitaarista apua paikalliselle väestölle.

Suomi on pitänyt tärkeänä UNRWA:n riskienhallinnan vahvistamista ja on myös suunnannut omaa tukeaan UNRWA:lle tähän tarkoitukseen. Kaikki terrorismisyytökset on otettava vakavasti ja selvitettävä.

EU:n tulee jatkaa vahvaa tukeaan palestiinalaishallinnolle sekä edellyttää siltä tarvittavia reformeja. EU:n tulee jatkossakin vaatia Israelilta palestiinalaishallinnolle kuuluvien tulli- ja verotulojen maksamista.

EU:n tulee tukea Länsirannan vakautta konkreettisoin toimin. Suomi pitää tärkeänä, että EU kiinnittää huomiota Israelin syveneviin miehitystoimiin Länsirannalla, sekä reagoi konkreettisoin toimin voimakkaasti lisääntyneeseen väkivaltaan palestiinalaista siviiliväestöä kohtaan. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita väkivaltaisille siirtokuntalaisille. (UTPJ 11/2024)

Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita Israeliin kohdistuneeseen terroristiseen hyökkäykseen osallistuneille Hamasiin liittyville ryhmille. (UTPJ 8/2024) EU on tuominnut Hamasin ja muiden ryhmittymien 7.10.2023 tekemät hyökkäykset jyrkästi.

Suomi tukee kansainvälisten itsenäisten ja riippumattomien tuomioistuimien (mm. ICC, ICJ) työtä. EU:n toimissa tulee huomioida Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) pidätysmääräykset, Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) 19.7.2024 antama neuvova lausunto, jossa tuomioistuin totesi Israelin läsnäolon miehitysellä Palestiinalaisalueella laittomaksi, sekä ICJ:n antamat, Gazan tilannetta koskevat väliaikaisten turvaamistoimien määräykset, jotka sitovat kyseisen oikeudenkäynnin osapuolia oikeudellisesti. Suomi tukee selvityksen laatimista EU-tasolla neuvovan lausunnon vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä.

EU:n tulee edistää kansainvälisesti hyväksytyjen parametrien mukaista ja osapuolten kesken neuvoteltua kahden valtion mallia ratkaisuksi Israelin ja palestiinalaisten konfliktiin yhteistyössä alueen maiden, Yhdysvaltojen sekä muiden keskeisten kansainvälisten kumppaneiden kanssa ml. New Yorkissa syyskuussa 2024 perustetun liittouman kautta sekä New Yorkissa 28.-30.7.2025 järjestetyn korkean tason rauhankonferenssin jatkotyön puitteissa.

Suomelle on tärkeää EU:n johdonmukainen suhtautuminen eri konflikteihin ja niihin liittyviin kansainvälisen oikeuden kysymyksiin.

3. NEUVOTTELUTILANNE

EU:n ulkoministerit ovat käsitelleet Lähi-idän tilannetta tiiviisti Hamasin hyökkäyksen 7.10.2023 jälkeen, ml. EU:n ulkoministerien epävirallinen videokonferenssi 11.8.2025, viimeisin ulkoasiainneuvosto 15.7.2025 sekä Iranin tilanteeseen keskittynyt ulkoministerien epävirallinen etäkokous 17.6.2025. Myös muun muassa Eurooppa-neuvostossa 26.6.2025 hyväksytyt päätelmät käsitelivät Lähi-idän tilannetta.

4. TAUSTA

Yhdysvallat on presidentti Donald Trumpin johdolla vahvistanut toimia ja painetta Gazan tulitauon aikaansaamiseksi kesäkuun lopulta lähtien Israelin ja Iranin välisen tulitauon solmimisen jälkeen. Egypti ja Qatar tukevat edelleen Yhdysvaltojen Gazan tulitaukodiplomatiaa tärkeällä tavalla. Yhdysvallat esitteli 2.7.2025 uuden tulitauokesityksen, jonka Israel on ilmoittanut hyväksyvänsä. Keskeinen kiistakysymys on yhä, miten sota lopetetaan. Hamas on vaatinut takeita siitä, että tulitauko johtaa pysyvämpään sotatoimien lopettamiseen. Israel on halunnut säilyttää mahdollisuuden sotatoimien jatkamiseen.

Israelin asevoimat laajensi 18.5.2025 alkaen sotilaallisia toimiaan Gazassa. Pääministeri Netanjahu totesi Israelin ottavan koko Gazan alueen hallintaansa. Pää tavoitteena on Netanjahun mukaan Hamasin sotilaallisen ja hallinnollisen kapasiteetin tuhoaminen, joka johtaa loppujen panttivankien vapauttamiseen. Israelin hallituksen turvallisuuskabinetti päätti 8.8. Gazan kaupungin haltuunotosta. Pääministeri Netanjahun toimisto julkaisi päätöksestä lausunnon, joka sisälsi viisi periaatetta sodan päättämiseksi: 1) Hamasin aseistariisunta, 2) kaikkien panttivankien palauttaminen – sekä elävien että kuolleiden, 3) Gazan demilitarisointi, 4) Israelin turvallisuusvalvonta Gazassa ja 5) vaihtoehtoisen siviilihallinnon perustaminen, joka ei olisi Hamas eikä palestiinalaishallinto (Palestinian Authority). Netanjahu on myös todennut aiemmin, että sodan päättämisen ehtona on presidentti Trumpin helmikuussa tekemän Gazan väestön siirtämistä koskevan esityksen toimeenpano. Valtiovarainministeri Smotrich on sanonut, että Israelin hyökkäyksen tarkoituksena on lisäksi tuhota Gazassa jäljellä oleva infrastruktuuri, sekä siirtää palestiinalaiset ensin Gazan eteläosiin ja sieltä edelleen ulkomaille.

YK:n mukaan 88 prosenttia Gazan pinta-alasta on tällä hetkellä joko Israelin evakuointimääräysten alaisena tai määritetty Israelin sotilaalliseksi vyöhykkeeksi. Lokakuussa 2023 alkaneiden sotatoimien aikana Gazassa on YK:n käyttämien tietojen mukaan menehtynyt yli 61 000 ja loukkaantunut yli 151 000 ihmistä. Kaikkiaan 1,9 miljoonaa ihmistä on joutunut siirtymään sisäisesti, monet heistä useaan kertaan. YK arvioi koko Gazan väestön kärsivän akuutista ruokaturvattomuudesta.

Israel on päästänyt humanitaarista apua Gazaan erittäin rajoitetusti estettyään avun kuljetukset täysin 78 päivän ajan maalis-toukokuussa. Israel on myös rajoittanut ankarasti YK-järjestöjen toimintaa Gazassa muun muassa epäämällä kansainvälisten työntekijöiden viisumeita sekä estämällä avustuskuljetuksia. Israelin ja Yhdysvaltain edistämä uusi militarisoitu jakelujärjestelmä Gaza Humanitarian Foundation (GHF) aloitti toimintansa toukokuun lopulla, ja YK ja Gazassa toimivat kansalaisjärjestöt ovat kieltäytyneet yhteistyöstä GHF:n kanssa toden järjestelyn olevan humanitaarisen avun periaatteiden vastainen ja sen voivan tukea Israelin poliittisia ja sotilaallisia tavoitteita Gazan palestiinalaisväestön pakko-siirroista. GHF:n ruuanjakelu on ollut pysähdyksissä useita kertoja ja sen yhteydessä ruokaa hakevia palestiinalaisia kohti on ammuttu. YK:n mukaan yli 1 300 ihmistä on kuollut yrittäessään saada ruokaa, joista yli 800 GHF:n jakelupisteiden yhteydessä. YK on vaatinut selvitystä tapahtumista.

Gazassa on edelleen 50 Hamasin ja muiden terroristiryhmien pitämää panttivankia. Israel arvioi ainakin 27 panttivangin menehtyneen.

Israelin ylläpitämä humanitaarisen avun saarto ja uuden laajamittaisen hyökkäyksen käynnistäminen ovat johtaneet voimakkaisiin kansainvälisiin reaktioihin. Suuren osan jäsenmaista, ml. Suomi, tuettua arvion tekemistä EU valmisteli kesäkuussa arvion, jossa todettiin Israelin rikkoneen EU-Israel assosiaatiosopimuksen ihmisoikeuksia koskevaa 2 artiklaa. Keskustelu neuvoston johtopäätöksistä ja jatkotoimista jatkui heinäkuun ulkoasiainneuvostossa. Komissio on sen jälkeen tehnyt ehdotuksen assosiaatiosopimuksen osittaisesta jäädyttämisestä Horisontti Eurooppa -ohjelman Euroopan innovaationeuvoston kiihdyttämön (Accelerator of the European Innovation Council, EIC) osalta. Aiheesta on keskusteltu Coreper II:ssa ja neuvoston työryhmässä. Asiasta päätetään neuvostossa määräenemmistöllä. Aiheesta on tarkoitus keskustella seuraavan kerran epävirallisessa ulkoministerikokouksessa elokuussa. Espanjan ja Palestiinan esittelemä Gazan tilannetta koskeva päätöslauselma hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 12.6.2025. Sen puolesta äänesti 149 maata, ml. Suomi ja muut Pohjoismaat.

Länsirannalla Israelin kiihtyneiden aseellisten operaatioiden myötä noin 32 000 ihmistä on joutunut evakkoon Israelin karkotettua kolmen pakolaisleirin väestön ja tuhottua leirien asuntoja ja infrastruktuuria. Vuoden 2025 aikana Israelin joukot ovat tappaneet yli 160 palestiinalaista Länsirannalla. Israelin koventunut voimakäyttö, evakkojen suuren määrän myötä kasvaneet humanitaariset haasteet, sekä laajat liikkumisrajoitukset horjuttavat Länsirannan vakautta entisestään.

Samaan aikaan Israelin kansainvälisen oikeuden vastainen siirtokuntarakentaminen kiihtyy ja israelilaisten siirtokunnissa asuvien siviilien väkivalta palestiinalaisia vastaan on jatkanut voimakasta kasvuaan. Eräät Israelin hallituksen ministerit ovat puhuneet yhä avoimemmin Länsirannan annektoinnista. Iso-Britannia, Norja, Australia, Kanada ja Uusi-Seelanti asettivat 10.6. Israelin valtiovarainministeri Smotrichille ja kansallisen turvallisuuden ministeri Ben-Gvirille pakotteita, joiden perusteena on jatkuva yllyttäminen väkivaltaan palestiinalaisyhteisöjä vastaan. Suomi on tukenut Ruotsin esitystä EU:n pakotteista mainituille ministereille.

EU tukee palestiinalaishallintoa (PA) vaikeassa tilanteessa palestiinalaisten elpymistä ja resilienssiä tukevalla ohjelmalla, joka liittyy PA:n kattavan uudistusohjelman toimeenpanoon. EU:n siviilikriisinhallintaoperaatio EUPOL COPPS tukee PA:n turvallisuus- ja oikeussektoreiden uudistamista ja vahvistamista.

Kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC) julkisti marraskuussa 2024 Israelin pääministeri Netanjahua ja entistä puolustusministeri Gallantia sekä Hamasin aseellisen siiven johtaja Mohammed Diab Ibrahim al-Masria koskevat pidätysmääräykset. Kaikkia kolmea syytetään rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista. Hamas on sittemmin vahvistanut Al-Masrin menehtyneen. Presidentti Trump allekirjoitti 6.2. toimeenpanoasetuksen pakotteista ICC:tä kohtaan. Pakotteiden kohteeksi asetettiin 13.2. ICC:n pääsyyttäjä Karim Khan ja 5.6. tehdyllä päätöksellä pakotteita kohdistettiin lisäksi neljään ICC-tuomariin. Viimeisimpänä pakotelistalle on heinäkuun alussa joutunut ihmisoikeusneuvoston erityisraportoija Francesca Albanese mm. liittyen yhteistyöhönsä ICC:n kanssa.

Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) antoi heinäkuussa 2024 neuvovan lausunnon, jossa se mm. totesi Israelin vuodesta 1967 jatkuneen Palestiinalaisalueen miehityksen olevan laitton ja velvoitti Israelin lopettamaan läsnäolonsa alueella mahdollisimman nopeasti. YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman ICJ:n neuvovan lausunnon toimeenpanosta. Yhdeksän EU-valtiota, ml. Suomi, on kirjeessään komissiolle pyytänyt perusteellista selvitystä neuvovan lausunnon vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä. ICJ käsittelee myös Etelä-Afrikan Israelia vastaan nostamaa joukkotuhontakannetta. YK:n yleiskokouksen joulukuussa 2024 hyväksymällä päätöslauselmalla pyydettiin ICJ:n neuvovaa lausuntoa Israelin oikeudellisista velvoitteista YK:n, muiden kansainvälisten järjestöjen ja kolmansien maiden läsnäoloon ja toimintaan palestiinalaisalueella ja palestiinalaisten hyväksi. EU-valtioista 17 äänesti päätöslauselman puolesta, ml. Suomi.

Tilanteen myötä kansainvälinen yhteisö on lisännyt pyrkimyksiä edistää kahden valtion ratkaisua Israelin ja palestiinalaisten konfliktiin. New Yorkissa järjestettiin 28.-30.7.2025 Ranskan ja Saudi-Arabian puheenjohtama korkean tason rauhankonferenssi kahden valtion ratkaisun edistämiseksi. Konferenssin lopputulemana Ranska ja Saudi-Arabia sekä yhteensä 17 työryhmäpuheenjohtajaa (ml. Egypti, Jordania, Qatar, Turkki sekä Arabiliitto) hyväksyivät yhteisen julkilausuman. Julkilausumassa on liite, johon on koottu työryhmille YK:n jäsenkunnasta lähetettyjä ehdotuksia kahden valtion ratkaisun konkreettiseksi edistämiseksi. YK:n jäsenmaita on pyydetty ilmaisemaan valmiutensa tukea julkilausumaa ja sen liitettä 5.9.2025 mennessä. Julkilausuman lähtökohtana ovat Lähi-idän rauhanprosessin perusparametrit, jotka on kansainvälisesti hyväksytty useampaan otteeseen. Kyseessä on kuitenkin ensimmäinen kerta, kun alueen arabimaat sitoutuvat yhdessä Israelin turvallisuuteen ja vaativat Hamasia luopumaan vallasta Gazaassa sekä luovuttamaan aseensa Palestiinalaishallinnolle. Julkilausuma kattaa myös mm. vaatimuksen

Israel-Palestiina-neuvotteluihin palaamisesta, Palestiinan alueellisen integraation sekä viittauksen alueellisen turvallisuusarkkitehtuurin tarkasteluun. Konferenssin seuraava askel on tapaaminen valtionpäämiesten tasolla YK:n 80. yleiskokouksen yhteydessä 22.9.2025.